

Verankeren, verspreiden, verdiepen

Advies over vervolgopties 'Meedoen alle jeugd door sport'

Eric Lagendijk

Verankeren, verspreiden, verdiepen

Advies over vervolgopties 'Meedoen alle jeugd door sport'

Amsterdam, november 2009

Eric Lagendijk

Inhoudsopgave

1	Achtergrond, doel en opzet adviestraject	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Doel	4
1.3	Opzet	6
2	Het programma Meedoen: resultaten en waarde	8
2.1	Het programma Meedoen	8
2.2	Beperkingen van de Meedoenformule	10
2.3	Resultaat	12
2.4	Maatschappelijke meerwaarde	14
3	Relevante ontwikkelingen en kansen voor Meedoen: een verkenning	15
3.1	De positie van de sportvereniging in het overheidsbeleid	15
3.2	Grenzen en verantwoordelijkheden	16
3.3	Kansen	17
4	Vervolgopties voor Meedoen: een advies	24
4.1	Contouren	24
4.2	Verankering	26
4.3	Verspreiding	28
4.4	Verdieping: maatschappelijke waarde	29
4.5	Sportzorg	30
4.6	Vervolgstappen	31
5	Scenario's	33
5.1	Meedoen na 2010?	33
5.2	Scenario 'Geen rijksbijdrage'	34
5.3	Scenario 'Beperkte rijksbijdrage'	35
5.4	Scenario 'Vergelijkbare rijksbijdrage'	36
5.5	Scenario 'Grotere rijksbijdrage'	37
5.6	Twee alternatieve scenario's	39

1 Achtergrond, doel en opzet adviestraject

1.1 Achtergrond

Vooraf

De directie Sport van het ministerie van VWS heeft DSP-groep gevraagd extern advies te geven over het programma *Meedoen alle jeugd door sport* (voortaan: Meedoen) dat specifiek ingaat op mogelijkheden voor een vervolg na 2010. De huidige subsidieregeling voor *Meedoen* eindigt namelijk in 2010.

Meedoen is gestart in 2006. Het programma behelst ruim 500 participatieprojecten in de sport, alsmede 50 sportzorgprojecten. De focus ligt bij de georganiseerde sport: sportverenigingen en sportscholen/ fitnesscentra (voortaan: sportverenigingen).

Negen sportbonden hebben een contract afgesloten met VWS waarin zij zich gedurende een periode van 5 jaar, voor een overeengekomen subsidiebedrag, verbinden aan een investering bij een aantal aangesloten verenigingen, opdat die 15% meer allochtone jeugdleden in hun gelederen opnemen.

Deze verenigingen zijn gevestigd in elf grote steden, die in het kader van het Grote stedenbeleid subsidie ontvangen van het ministerie van VROM (WWI).

Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) voert hieromheen een zogeheten flankerend beleid dat gericht is op kennisontwikkeling en -uitwisseling, lokale ondersteuning, netwerkontwikkeling en communicatie. Sinds april 2008 levert NISB ook de landelijke projectleider.

MO-groep voert het projectleiderschap over de sportzorgprojecten en onderhoudt daartoe ook contacten met de jeugdzorgaanbieders in de betreffende steden.

Het werk dat Meedoen met zich meebrengt vindt evenwel vooral plaats op lokaal niveau bij ruim 500 verenigingen. Die zijn immers betrokken bij kennismakingslessen op scholen en in de wijk, vrijwilligerswerk, samenwerking met een professionele ondersteuner, opstellen van plannen, organisatie van verenigingsactiviteiten, inzet van nieuwe kaderleden, multiculturele activiteiten, en noem maar op.

In de meest recente periode waarover gegevens bekend zijn (december 2007-september 2008) is gebleken dat de geselecteerde verenigingen het over het algemeen goed doen: er zijn netto ruim 12.000 nieuwe jeugdleden bijgekomen, waarvan de helft van allochtone afkomst is. Vooral de kracht- en vechtsporten, gymnastiek, judo en voetbal scoren behoorlijk bij de jeugd.

Erfenis en vervolg

Uit voortgangsgesprekken van de projectleider Meedoen met de projectleiders van bonden en gemeenten is geconcludeerd dat de samenwerking die gegroeid is tussen bonden en gemeenten van eminent belang blijkt. Goede contacten tussen bond en gemeente dragen bij aan maatwerk ondersteuning van verenigingen die dit ook hard nodig hebben. Het betreft namelijk vooral verenigingen die hun verzorgingsgebied (gedeeltelijk) hebben in wijken waar de sportparticipatie van oudsher laag is, zoals de zogeheten Vogelaaarwijken.

Tijdens de voortgangsgesprekken is ook aan de orde geweest welke opbrengsten het meest waardevol zijn, welke verspreidingsmogelijkheden er verder zijn, en hoe Meedoen na 2010 het beste geborgd kan worden. Zowel bonden als gemeenten zien vooral mogelijkheden voor continuering in het aanwenden en aanstellen van combinatiefunctionarissen, het voortzetten van kwalitatief goede verenigingsondersteuners, het vervolgen van de samenwerkingsrelatie in de driehoek verenigingen – bond – gemeente en in het versterken van het vrijwillig kader door middel van opleidingen. Daarnaast is het evident dat sportstimuleringsactiviteiten in de wijken, met de verenigingen en op de scholen blijvend op de agenda horen te staan.

De projectleiders van met name de bonden zijn onzeker over financiering, zeker in deze tijd van economische teruggang. Deels kijken zij al gauw naar de overheid, de rijksoverheid in het bijzonder, deels kijken zij naar de directie en het bestuur van de bond. Die laatste bepalen immers het beleid. De projectleiders van gemeenten zijn terughoudend bij het doen van uitspraken over toekomstig beleid, en wijzen vooral op het reguliere sportbeleid (combinatiefuncties, Nationaal Actieplan Sport en Bewegen - NASB, schoolsportbeleid).

1.2 Doel

Ook VWS en VROM/WWI beraden zich over de toekomst van Meedoen. Het momentum is er ook naar: Nederland bereidt zich voor op een eventuele kandidaatstelling voor de Olympische Spelen in 2028. NOC*NSF heeft hier toe een Olympisch Plan 2028 ingediend bij het kabinet. Daarnaast zal bijtijds geanticipeerd moeten worden op de begrotingen voor 2011, zowel voor sport als in het kader van integratiebeleid en eventuele andere departementen.

Meedoen kan hiervoor een bron van inspiratie vormen: als bouwsteen voor een Olympisch fundament onder de plannen voor 2028, en als een prima kweekvijver voor integratie in de praktijk van alledag. Integratie in de sport: het kan!

Vragen die dan aan de orde zijn luiden:

- Wat blijft na 2010 vanuit Meedoen 'staan', oftewel: hoe ziet het gebouwde 'Meedoenhuis' er dan uit? Wat zijn de meest succesvolle methodieken waarvoor investering na 2010 het meest wenselijk is?
- Welk onderhoud heeft dit Meedoenhuis nodig om resultaten te blijven boeken? En welke resultaten betreft dit?
- Hoe kan het bereik zoals Meedoen dat beoogde na 2010 worden uitgebreid?
- Hoe kunnen sportaanbieders die nog niet in Meedoen participeren delen in behaalde successen, oftewel: wat is overdraagbaar, hoe vindt overdracht plaats, en wat is daarvoor nodig? Met andere woorden: welke implementatiestrategie is hier passend en hoe moet die georganiseerd worden?

Geredeneerd vanuit verspreiding en overdracht, kan de meetlat na 2010 gelegd worden bij 15% stijging van sportdeelname onder allochtone jeugd in (alle) relevante gemeenten. Hoe kan dat doel worden bereikt? Welke inspanningen zijn daarvoor nodig? Door wie en hoe moet hierop gestuurd worden? Welke inhoudelijke thema's kunnen hieraan verbonden worden? Denk bijvoorbeeld aan terugdringing obesitas en bewegingsarmoede, stimuleren van talentontwikkeling, of het bevorderen van de leefbaarheid in krachtwijken.

1.3 Opzet

Het proces van advisering bevatte de volgende onderdelen:

- Analyse en bewerking van al verzamelde gegevens uit gevoerde gesprekken met bonden en gemeenten in het kader van reguliere voortgangsgesprekken.
- Interviews met experts, vertegenwoordigers van landelijke sportorganisaties, directeuren en projectleiders van Meedoen- en niet-Meedoebonden, en hoofden Sport en beleidsambtenaren van Meedoen- en niet-Meedoengemeenten.
- Overall-analyse en rapportage.

In de maanden mei en juni hebben gesprekken plaatsgevonden met:

Experts en landelijke organisaties

- Richard Krajicek Foundation (RKF): Eric van Veen
- Maroquistars: Mohammed Allach en Hafid El Ousrouti
- Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap van de Universiteit Utrecht (USBO): Paul Verweel
- Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap van de Universiteit Utrecht (USBO): Maarten van Bottenburg
- Fit!vak: Ronald Wouters
- Mulier Instituut: Koen Breedveld
- MO-groep: Carin Lammers
- Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB): Clémence Ross en Remco Boer
- NOC*NSF: Lieke Vloet en Erik Lenselink

Sportbonden

- Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB): Theo de Waal
- Nederlandse Volleybal Bond (NeVoBo): Marcel Sturkenboom
- Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB): Johan Wakkie
- Koninklijke Nederlandse Krachtsport en Fitnessfederatie (KNKF): Robert Wolters, Arien Bosch en Milan Somers
- Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB): Ruud Bruijnis en Jan Willem Landré
- Nederlandse Basketball Bond (NBB): Jan-Wim Stals en Martin Ho Suie Sang

Gemeenten

- Gemeente Ede: Dennis Zwartkruis
- Gemeente Almere: Brigitte Huijbens
- Gemeente Gouda: Yvonne Dieteren en Inge van de Kamp
- Gemeente Utrecht: Ary Hordijk en Joke Brouwer
- Gemeente Enschede: Ed Wallinga en Hennie Breukers
- Gemeente Amsterdam: Henk Stokhof en Sytske Tjeerdema

Op 15 juni heeft DSP-groep de resultaten uit deze gesprekken tijdens een bijeenkomst bij het ministerie van VWS gepresenteerd aan de projectleiders van de Meedoebonden en -gemeenten, NOC*NSF, VWS, MO-groep, Johan Cruyff Foundation en Mulier Instituut. De deelnemers aan deze bijeenkomst hebben vervolgens op hun beurt informatie aangeleverd die waardevol is geweest bij het opstellen van dit adviesrapport.

De analyse van deze informatie is als volgt verwerkt in dit rapport. In hoofdstuk 2 gaan wij in op de programmaopzet van Meedoen, de voorlopige resultaten en de maatschappelijke waarde. Dit hoofdstuk is daarmee algemeen evaluerend van aard.

Hoofdstuk 3 gaat in op kansen, ontwikkelingen en mogelijkheden voor Meedoen na 2010 op programmaniveau. Dit hoofdstuk is daarmee verkennend. Hoofdstuk 4 vormt het uiteindelijke advies dat antwoord geeft op de hoofdvragen uit paragraaf 1.2. Tot slot volgen in hoofdstuk 5 enkele scenario's voor een eventueel vervolg van Meedoen.

2 Het programma Meedoen: resultaten en waarde

2.1 Het programma Meedoen

Krachtige formule

Het programma Meedoen bestaat in de kern uit een krachtige formule. Sportbond, gemeente en vereniging werken zodanig samen dat zij (allochtone) jeugd toeleiden naar en onderbrengen in verenigingsverband. Elk van de partijen in de 'driehoek' bond-gemeente-vereniging heeft daarin een eigen verantwoordelijkheid.

Over het algemeen draagt de sportbond zorg voor ondersteuning en begeleiding van verenigingen door middel van advies, opleiding, voorlichting, promotie en communicatie, en methodieontwikkeling.

De gemeente is verantwoordelijk voor de lokale infrastructuur van jeugdsportstimulering. Het is de gemeente die de regie voert over de contacten tussen scholen, sportaanbieders en de buurt of wijk. Daarnaast kan de gemeente afstemming zoeken met het lokale jeugd- en jongerenwerk, integratiebeleid en het onderwijs- en kinderopvangbeleid. Verder is de gemeente verantwoordelijk voor het sportaccommodatiebeleid.

De formule van Meedoen komt erop neer dat gemeenten en bonden hun inspanningen richten op het sterker maken van de vereniging, zodat de sportclub meer jeugd kan opvangen en begeleiden.

Uitvoeringsgericht

Het Meedoenprogramma is uitvoeringsgericht, zodat de jeugd en de sportvereniging centraal staan. Het programma draait op clubniveau om twee zaken:

- De vereniging biedt een sportaanbod aan op school, in de wijk en bij de club, tijdens en na schooltijd.
- De vereniging krijgt ondersteuning van de bond en de gemeente zodat zij deze rol kan waarmaken en de jeugd ook daarna kan opvangen en opnemen.

Het leeuwendeel van de Meedoensubsidie aan bonden en gemeenten komt ten goede aan deze uitvoeringspraktijk, in de vorm van sportstimuleringsactiviteiten en verenigingsondersteuning. Verenigingen blijken over het geheel genomen dus zeker bereid en goed in staat om een sportaanbod op school en na schooltijd te organiseren, mits zij hiertoe financieel of personeel ondersteund worden.

Heldere rolverdeling

Belangrijke succesfactor van Meedoen is de heldere taakverdeling tussen bond, gemeente en vereniging. Men rijdt elkaar niet in de wielen. De georganiseerde sport treedt naar buiten en bereikt de jeugd in wijken waar relatief veel jeugd nog niet aan sport doet.

De aanpak van bonden kent onderlinge overeenkomsten, zoals hiervoor is beschreven. De bonden met het minste aantal Meedoenverenigingen (atletiek, honk- en softbal en tot op zekere hoogte basketball) leggen meer – financiële – verantwoordelijkheid bij de verenigingen. De overige bonden reserveren zelf meer geld voor begeleiding en ondersteuning vanuit de bondsorganisatie.

Verenigingen stellen de sterkere band met de sportbond en de gemeente zeer op prijs. De afstand tussen met name bond en vereniging was blijkbaar erg groot. Bonden hebben door het nauwere contact met verenigingen een scherp inzicht gekregen in de knelpunten, mogelijkheden en kansen van verenigingen. Meedoenbonden zien de resultaten van advies en begeleiding van verenigingen terug in meer vitale, maatschappelijk betrokken verenigingen. Zij werken inmiddels allemaal met een vorm van accountmanagement, ingedeeld via hun districten, afdelingen of een afgeleide vorm daarvan.

Lange doorlooptijd

De Meedoenformule en de grotere slagvaardigheid van sportverenigingen om een rol te spelen bij het aanpakken van maatschappelijke problematiek (integratie, jeugdzorg/ sport) kunnen tot hun recht komen doordat er voldoende tijd voor is vrij gemaakt. In totaal gaat het om vijf jaar, inclusief ambtelijke voorbereidingen, subsidie- en selectieprocedure en projectvoorbereiding. De deelnemende verenigingen spelen in totaal zo'n drie tot vier jaar een uitvoerende rol in het programma.

Die tijd is noodzakelijk om de vereniging 'op niveau' te brengen, en de club in een volwaardige positie te brengen bij sportstimulering op scholen en in de wijk. Aandachtspunten bij de verenigingen zijn daarbij steeds:

- Bereiken en binden van allochtone groepen, met name meisjes.
- Kwalitatief en kwantitatief voldoende bestuurlijk, sporttechnisch en ondersteunend kader. Vooral de functies van jeugdtrainer en jeugdleider zijn van cruciaal belang.
- Betrekken van ouders van (aankomende of nieuwe) jeugdleden.
- Voldoende accommodatie – eventueel een dependance in een krachtwijk.
- Profileren van de vereniging in de BOS-driehoek.

Focus op doelgroep en plaats

De formule van Meedoen is exclusief gericht op ruim 500 verenigingen in elf steden in negen takken van sport. Bij de selectie van verenigingen is uitgangspunt geweest dat deze een verzorgingsgebied hebben of verkrijgen in een krachtwijk of aandachtsgebied, waar sprake is van achterstand op een aantal terreinen, waaronder sportdeelname. De formule richt zich daarmee op specifieke wijken, en daarbinnen zoveel mogelijk op doelgroepen: jeugd, met name allochtone jeugd, en daarbinnen vooral ook islamitische meisjes.

Er is sprake van een grote mate van doelgerichtheid in de aanpak van gemeenten, bonden en verenigingen. In wijken waar niet of nauwelijks verenigingen gevestigd zijn, hebben bijvoorbeeld diverse clubs satellietverenigingen of dependances opgezet, zoals in Rotterdam met het concept 'schoolsportvereniging' dat in 2006 gestart is als proeftuin van NOC*NSF om de sportvereniging te moderniseren. Omdat het de betrokken partijen duidelijk is dat het veelal om jeugd in een achterstandspositie gaat, zijn zij ook alert om gebruik te maken van minimaregelingen en fondsen die sportbeoefening financieel mogelijk maken voor de doelgroep, zoals het jeugdsportfonds.

2.2 Beperkingen van de Meedoenformule

De formule van Meedoen brengt ook een aantal beperkingen met zich mee.

Rigiditeit

Bonden, gemeenten en daarmee ook verenigingen zijn gehouden aan de afspraken die zijn vastgelegd in samenwerkingsconvenanten. Clubs moeten minimaal drie jaar de tijd hebben om deel te nemen aan Meedoen. Dit betekent dat binnen de kaders van de subsidieregeling na medio 2008 nieuwe verenigingen oude verenigingen niet kunnen vervangen. Bonden die na die tijd besluiten niet langer met een club door te gaan, raken voor die club het subsidiebedrag kwijt. Wel kunnen bonden met nieuwe verenigingen samenwerken in het kader van Meedoen, maar dan binnen de eerder overeengekomen subsidiekaders, dus zonder extra middelen voor deze nieuwe verenigingen.

De prikkeling om kennis, ervaring, menskracht en organisatie beschikbaar te stellen voor andere verenigingen, in andere wijken en steden is nooit doel van het programma geweest. Targets, middelen en projectorganisatie zijn immers in aanvang afgestemd op een beperkte groep van 500 verenigingen die zijn aangesloten bij negen sportbonden. Bonden buiten deze negen vallen daarmee gedurende vijf jaar buiten de (subsidie)boot van Meedoen.

Veralgemeeniging

Met het voorgaande punt hangt samen dat de planning van het programma en de fasering van het integratieproces binnen de verenigingen algemeen en gelijkwaardig bepaald zijn. Of het nu gaat om een volledig autochtone korfbalclub of een hindoestaanse voetbalvereniging, beide clubs krijgen minimaal drie jaar ondersteuning van de sportbond en gemeente om de doelstellingen te behalen. Sportbonden kunnen weliswaar maatwerk leveren voor elke vereniging, toch gaan ook zij uit van gemeenschappelijke uitgangspunten en een uniforme werkwijze die voor het hele programma gelden. Tot meer resolute maatregelen, zoals het afbouwen en beëindigen van de samenwerking omdat een vereniging het na verloop van tijd zelf aankan, of omdat de club juist geen perspectief heeft voor de doelgroep, nodigt het programma in de huidige opzet niet uit.

In het programma is weinig rekening gehouden met verschillen in tempo tussen verenigingen, steden en takken van sport in het integratieproces binnen de georganiseerde sport.

Kwantiteit voorop

Het programma Meedoen is helder gedefinieerd met doelbereik en streefcijfers: 9 bonden in en met 11 gemeenten bij 500 sportverenigingen waarbij 15% stijging van allochtone sportdeelname gehaald wordt, én 50 sportzorgtrajecten worden uitgevoerd. De sportbonden verzamelen met enige regelmaat de deelnamecijfers bij de verenigingen en het Mulier Instituut maakt hiervan een analyse en overzichtelijke presentatie die duidelijk maakt hoe het met de ledencijfers gesteld is. Gemeenten, bonden en verenigingen kunnen de cijfers in de tijd, maar ook onderling vergelijken.

De nadruk op kwantitatief resultaat brengt ook een mogelijk gevaar met zich mee. Het accent ligt de eerste jaren sterk op de relatie tussen onderwijs en sport in de vorm van kennismakingslessen en werving door verenigingen. Is er voldoende aandacht voor de kwaliteit van de jeugdafdeling van de sportvereniging? De doelgroep die de vereniging in grotere getale dan voorheen betreedt, vereist in sommige gevallen specifieke aandacht. Wordt die aandacht gegeven? Wat betekent dat voor de sfeer en de cultuur van een vereniging? Is het jeugdkader hier wel voldoende voor opgeleid? Ontstaan er spanningen tussen groepen leden, en zo ja, wat wordt hieraan gedaan? Zijn de verenigingen in staat om de geworven jeugd vast te houden en een volwaardige plek te geven? Wat is een multiculturele sportvereniging eigenlijk, en welke eigenschappen heeft zo'n vereniging? Bestaat het verenigingskader uit een afspiegeling van het ledenbestand?

De vereniging in het Meedoen programma leert als het ware om naar buiten te kijken, naar de buurt of wijk, en wat daar gebeurt. En leert, samen met de gemeente en de bond, daarop in te spelen. De relatie tussen club en onderwijs is in de loop der tijd versterkt, de relatie met de buurt – met het jeugdwerk, migrantengroepen, buurthuizen – is grotendeels nog onontgonnen gebied. De sportclub kan bijvoorbeeld meer en beter samenwerken met de sportbuurtwerker, en omgekeerd. Daar, in de relatie B-S, ligt ook een mogelijkheid van waaruit gewerkt kan worden om de kwaliteit van de club te verhogen.

Meedoen heeft een grote impuls gegeven aan sportkennismakingslessen op school en na schooltijd waarin sportverenigingen hun aanbod etaleren. Inmiddels spelen ook combinatiefunctionarissen hierin een belangrijke rol, zowel vanuit de georganiseerde sport als vanuit het onderwijs. De relatie tussen de sportclub en de buurt kan verder worden versterkt. De sportbuurtwerker kan daar een aanzienlijke bijdrage aan leveren door vanuit en namens de georganiseerde sport te opereren. Helaas staat het sportaanbod van sportbuurtwerkers nog te veel los van de sportverenigingen.

2.3 Resultaat

Het tussentijdse resultaat van Meedoen na drie jaar (en ruim één jaar daadwerkelijke uitvoering bij de verenigingen) is in de kern te herleiden tot twee zaken:

- Gemiddeld 22 jeugdleden extra per club, waarvan de helft allochtoon en de andere helft autochtoon (Mulier Instituut, november 2008).
- Sterkere sportverenigingen die meer maatschappelijk betrokken zijn en meer 'naar buiten kijken'.

Het tweede resultaat is in feite een randvoorwaarde om het eerste resultaat mogelijk te maken. Er zijn sterke aanwijzingen dat de jeugdleden die de verenigingen hebben binnengehaald, kinderen en jongeren zijn uit achterstandsgroepen, zoals de bedoeling is van het programma. Het is namelijk vooral jeugd uit krachtwijken en achterstandswijken in de grote steden, waarvan een aanzienlijk deel gebruik maakt van minimagebonden kortingsregelingen, zoals het jeugdsportfonds en andere financiële regelingen.

Daarmee blijken deze verenigingen een rol van betekenis te spelen in het kader van integratiebeleid, preventief jeugdbeleid, de jeugdzorg en het gezondheidsbeleid: de georganiseerde sport als 'warm bad' voor jeugd uit kwetsbare groepen! Immers, de Meedoenverenigingen weten deze doelgroep te bereiken en, in ieder geval voorlopig, te binden. Hier ligt ook de basis van het Meedoen programma, en dus de legitimering van de investering van het ministerie van VWS in deze bonden en verenigingen, alsmede van VROM/ WWI in de elf gemeenten die hieraan ondersteuning geven. Er is bij Meedoen immers gekozen voor die sportverenigingen die hun thuisbasis hebben in de kwetsbare wijken van de elf grote steden, die hun verzorgingsgebied (onder andere) in deze wijken hebben, en/ of die bereid zijn in deze wijken kennismakingslessen te verzorgen of een nieuw aanbod te creëren. De sportbonden en gemeenten bevestigen dat dit het geval is, en dat de overgrote meerderheid (grofweg 90-95%) van de Meedoenverenigingen dit ook waarmaakt.

Kort gezegd:

Integratie van allochtone jeugd in de sport: het kan!

Mits:

Bonden en gemeenten eendrachtig samenwerken bij het selecteren, faciliteren en ondersteunen van de verenigingen die maatschappelijke betrokkenheid voorstaan.

En:

Financiële kortingsregelingen in de sportsector worden gefaciliteerd en toegepast, zodat kinderen uit minimagezinnen kunnen meedoen. Denk hierbij aan het Jeugdsportfonds, Aboutalebgeden, lokale minimageregelingen, stichting Leergeld en contributiekortingsregelingen.

De resultaten van Meedoen dringen bovendien verder door in de verenigingsorganisatie en in het bondsapparaat:

- Bondsopleidingen met aandacht voor maatschappelijke aspecten, zoals integratie en interculturalisatie, pedagogische kwaliteiten (tolerantie en respect, normen en waarden) en vrijwilligersbeleid.
- Meer en beter opgeleid verenigingskader op bestuurlijk, sporttechnisch en ondersteunend niveau.
- Een professionelere, verenigingsgerichte (klantgerichte) bondsorganisatie met mogelijkheden voor verenigingsondersteuning op relevante terreinen, zoals jeugdsportmarketing, maatschappelijke betrokkenheid, vrijwilligersbeleid, jeugdsportstimulering en samenwerking met het onderwijs, jeugdkader, jeugdparticipatie, diversiteitsbeleid en ouderbetrokkenheid.
- Professionalisering van de sportverenigingen met sportieve én maatschappelijke ambitie op genoemde aandachtsgebieden, van jeugdsportmarketing tot en met ouderbetrokkenheid.
- Innovatie van het sportaanbod, van nieuwe tak-van-sport varianten voor de allerkleinsten tot recreatieve sportvormen voor allochtone ouders om de drempel tot deelname te verlagen.
- Voortdurende aandacht voor sport als middel, maar wel gelieerd aan de intrinsieke kern van sport, zoals de sportzorgtrajecten (weerbaarheid, reïntegratie, sociale vaardigheden, samenwerking, hervinden van eigenwaarde).
- Duurzame samenwerkingsverbanden en nieuwe netwerken in de wijken tussen scholen, jeugdorganisaties, migrantenorganisaties en de sportverenigingen.

Ook gemeenten dragen bij aan deze professionalisering van de sport, vooral doordat gemeenten contacten kunnen leggen met lokale welzijns- en zorgorganisaties en tijdelijke ondersteuning kunnen bieden. Voor sportstimulering op en bij scholen kunnen verenigingen niet om de gemeente als regisseur heen.

2.4 Maatschappelijke meerwaarde

De maatschappelijke meerwaarde van Meedoen – dus meer dan participatie, integratie en impliciet ook preventie – zal verder moeten groeien en kan daarom beter benut worden. Te meer ook om de maatschappelijke relevantie meer zichtbaar te maken. Deze zichtbaarheid is van belang om de investeringen van de overheid te legitimeren en resultaten hiervan daadwerkelijk aan te tonen.

Het gaat daarbij om mogelijkheden die hier en daar al benut worden, maar tot bredere implementatie en grotere impact moeten leiden, zoals:

- Aandacht binnen sportverenigingen voor tolerantie, respect en fair play.
- Persoonlijke aandacht binnen de sportvereniging voor kinderen en jongeren die dat nodig hebben. Denk hierbij aan vormen van coaching, buddy-methoden of huiswerkbegeleiding.
- De sportvereniging als plek met aandacht voor gezonde voeding en verantwoord bewegen.
- Maatschappelijke stages bij de sportvereniging.
- De georganiseerde sport als kweekvijver voor talent (niet alleen sportief, maar bovenal als organisator, bestuurder, trainer, jeugdleider, manager).
- De georganiseerde sport met een prettig sociaal en pedagogisch verantwoord klimaat voor jeugd die zich daaraan op kan trekken, bijvoorbeeld bij het opdoen van sociale vaardigheden.

Meedoen wint aan waarde als sportverenigingen hun maatschappelijke oriëntatie nog sterker profileren. Wanneer sportclubs de kansen hiervoor benutten, worden zij er zelf ook sterker van. Denk hierbij aan een beter pedagogisch klimaat, de vereniging als leerwerkbedrijf, de club als ontmoetingscentrum in de wijk met aandacht voor gezonde voeding en voldoende beweging, kortom: de sportvereniging als brandpunt voor sportieve én maatschappelijke participatie.

Drie jaar Meedoen leert dat deze maatschappelijke meerwaarde mogelijk is, als hiervoor:

- Voldoende draagvlak is bij bestuur, vrijwilligers en leden van de vereniging;
- Aandacht is in het verenigingsbeleid;
- Een passend vrijwilligersbeleid wordt gevoerd;
- Bond en gemeente klaar staan voor advies en ondersteuning;
- De vereniging bereid is zich langdurig in te zetten;
- De vereniging allianties aangaat met maatschappelijke partners in de omgeving, zoals scholen, kinderopvang en welzijnsorganisaties.

Dit betekent in essentie dat de sportvereniging *actief* inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen in de omgeving. Zij hoeft dat niet volledig zelf te doen, maar kan daarbij juist samenwerken met anderen.

3 Relevante ontwikkelingen en kansen voor Meedoen: een verkenning

3.1 De positie van de sportvereniging in het overheidsbeleid

Kwaliteit en waardering

Twee majeure ontwikkelingen die de sportwereld sterk beïnvloeden zijn de toegenomen concurrentie en commercialisering van de vrijetijdsmarkt, en de grotere erkenning en waardering van de maatschappelijke betekenis van sport. De sportverenigingen vormen gezamenlijk nog steeds het grootste en meest gevarieerde sportaanbod in Nederland. Door de concurrentie met commerciële sportaanbieders zijn sportverenigingen met hun vrijwilligers meer dan voorheen gedwongen om een kwalitatief goed sportaanbod te bieden. Tegelijkertijd lijkt het voor sportverenigingen lastiger te worden om voldoende vrijwilligers te vinden die de club draaiende houden.

Opvallend is dat de erkenning van de maatschappelijke betekenis van sport vooral ten deel valt aan de georganiseerde verenigingssport. Misschien ligt juist daar de *unique selling point* van de Nederlandse sportvereniging, niet alleen richting overheid, maar ook voor het verwerven van sponsorcontracten, bijdragen uit fondsen, donaties van het bedrijfsleven of, waar de sportclub uiteindelijk voor bedoeld is, het werven van leden. De maatschappelijke betekenis van sport wordt over het algemeen gevonden in bijdragen aan gemeenschapszin, individuele ontwikkeling, normen en waarden, gezondheidsbevordering, en hierop aansluitend sociale cohesie, leefbaarheid en integratie van verschillende bevolkingsgroepen.

Sportverenigingen beschikken over zelforganiserend vermogen dat een passende invulling geeft aan waarden zoals sociale cohesie, leefbaarheid en integratie. Sportverenigingen veronderstellen immers betrokkenheid, democratisch besturen en organiseren, zelfwerkzaamheid, vrijwillige inzet, samenwerking, regelmaat en continuïteit, omgaan met regels, verantwoordelijkheid en ondernemerschap.

Maatschappelijke waarde

Meedoen refereert precies aan deze maatschappelijke rol van de sportverenigingen. Kern van Meedoen is immers participatie, en met participatie een opstap naar integratie.

Het programma Meedoen betekent voor de georganiseerde sport ook een blijk van vertrouwen van de overheid in het waarmaken van deze maatschappelijke waarde. Sportverenigingen zijn daarmee ook een (nog meer) serieus te nemen partner geworden, terwijl zij in essentie nog steeds vrijwilligersorganisaties zijn. Meer precies: leden-voor-leden organisaties met sport als samenbindende doelstelling.

In het lokaal beleid, het sportbeleid voorop, is het besef groeiende dat sportverenigingen een belangrijke maatschappelijke waarde vertegenwoordigen die groter is dan alleen de intrinsieke waarde van sport. Dat besef kan gunstig uitwerken voor de positie van sportverenigingen in het lokale beleid, zoals dat al merkbaar is in de elf Meedoengemeenten.

Sportverenigingen die bereid en in staat zijn om een maatschappelijke rol te vervullen, nemen dan een positie in van maatschappelijk partner via de organisatie van sportactiviteiten.

3.2 Grenzen en verantwoordelijkheden

Vanuit de kant van de overheid (landelijk en lokaal) is het beroep dat gedaan wordt op de maatschappelijke rol van sportverenigingen wat groter dan vanuit de kant van de georganiseerde sport zelf, die ook de grenzen daarvan aangeeft. Beiden zijn het erover eens dat sportverenigingen geen maatschappelijke ondernemingen zijn, maar onder voorwaarden wél bereidheid tonen om maatschappelijk te ondernemen. Die voorwaarden hebben betrekking op:

- draagvlak en draagkracht van de verenigingsorganisatie;
- financiële vergoedingen voor kosten van geleverde diensten die buiten de reguliere verenigingsactiviteiten vallen;
- ondersteuning en begeleiding van de bond;
- adequate voorzieningen en contacten met de gemeente, scholen en eventuele andere betrokkenen.

Het moge duidelijk zijn dat verenigingen die kampen met een tekort aan vrijwilligers, en moeite hebben om hun primaire taken uit te voeren, niet vooraan in de rij staan om maatschappelijk actief te worden, zoals bedoeld bij Meedoen. Bij de selectie van Meedoenverenigingen is enerzijds uitgegaan van sterke verenigingen met een degelijke basis. Anderzijds hebben bonden en gemeenten gekozen voor verenigingen die weliswaar te kampen hebben met knelpunten in de organisatie, maar die ook voldoende perspectief hebben om sterker en meer maatschappelijk actief te worden.

Uitgangspunt daarbij moet blijven dat de sportvereniging bestaat bij de gratie van haar leden die 'gewoon lekker willen sporten': trainen, al of niet uitkomen in competitieverband, in clubverband elkaar ontmoeten en een steentje aan de organisatie hiervan bijdragen.

Meedoen streeft naar meer multiculturaliteit binnen de geselecteerde verenigingen, met als doel: meer participatie, aandacht voor preventief jeugdbeleid (minder overlast, positieverbetering van de jeugd) en een positieve bijdrage van de sport aan de jeugdzorg. Deze meerwaarde van Meedoen, en de mogelijkheden om die zo goed mogelijk te benutten, moeten niet leiden tot een aantasting van de wezenskenmerken van de sport en de sportverenigingen. De sportverenigingen die hiervoor hun nek willen uitsteken – en dat zijn er binnen Meedoen al heel wat – moeten die mogelijkheden aangrijpen en dus ook krijgen. Zij hoeven echter niet alles zelf te doen: voor alle genoemde mogelijkheden (paragraaf 2.4) kunnen zij samenwerken met partners die hierin veel ervaring hebben opgedaan.

De sportverenigingen moeten blijven doen wat zij het beste kunnen: het organiseren van sport, van training tot wedstrijd, en van buurttoernooi tot kennismakingsles. Verenigingen die de ambitie en draagkracht hebben om meer maatschappelijk actief te zijn, moeten hiervoor de mogelijkheden krijgen en als volwaardige partner beschouwd worden van overheid, maatschappelijke organisaties en bond. Dat betekent: samenwerking, begeleiding én middelen.

3.3 Kansen

Sportverenigingen vormen, naast de sector van de popmuziek wellicht, één van de weinige domeinen in de maatschappij waarin integratie – in de vorm van 'iedereen doet ook daadwerkelijk mee' – daadwerkelijk zichtbaar is. Waarmee niet gezegd is dat dit ook overal en in voldoende mate gebeurt in de sportwereld.

Integratie is een hardnekkige en complexe opgave die langdurig, meerdere generaties zelfs, aandacht vereist. In de sportsector is sinds medio jaren tachtig aandacht gekomen voor de ondervertegenwoordiging van allochtonen bij sportverenigingen, met name in de vier grote steden, bij een enkele sportbond en bij de landelijke koepelorganisaties en het ministerie van VWS (toen WVC). Deze aandacht verdween langzamerhand in de jaren negentig, toen doelgroepenbeleid plaatsmaakte voor een gebiedsgerichte benadering – het grote stedenbeleid. Met Meedoen is 'sport en allochtonen' in feite opnieuw 'op de kaart gezet' door middel van een uitvoeringsprogramma. Dit maal is gekozen voor een bredere context: elf steden en negen sportbonden. De elf steden zijn de grootste steden die ressorteren onder het grote stedenbeleid. De negen bonden zijn hoofdzakelijk de bonden voor die takken van sport die bij de grootste groepen migranten bekend zijn en tot een (soms nog beperkte) mate van beoefening hebben geleid.

Deze bonden en gemeenten (en uiteindelijk de verenigingen) hebben de tijd en mogelijkheden gekregen om integratie te bevorderen. Er zijn methodieken ontwikkeld, projectleiders, medewerkers en verenigingsondersteuners hebben kennis en ervaring opgedaan, en er zijn lokaal netwerken gegroeid tussen scholen, verenigingen en wijkorganisaties. Er zijn sterkere verenigingen ontstaan met een groeiende jeugdafdeling, waarin meer allochtone kinderen en jongeren sporten. De goede voorbeelden liggen als het ware klaar om verder verspreid te worden. Daarnaast is ook duidelijk dat vijf jaar Meedoen te kort zal blijken om de achterstand in sportdeelname van met name islamitische meisjes in te lopen. Hiervoor is langdurige en gerichte aandacht nodig waarbij verenigingen ook specifieke maatregelen moeten treffen om deze meisjes te bereiken en binden.

Meedoen levert concrete resultaten op: sterkere clubs die over het algemeen in sociaal zwakke wijken zorgen voor een structureel sportaanbod voor doelgroepen die zich niet gemakkelijk laten binden. Dat lukt deze clubs wél, getuige de groei van hun jeugdafdelingen en het gebruik daarbij van jeugdsportfondsen en minimaregelingen. Maar we zijn er nog niet. Allochtone meiden zijn nog steeds weinig zichtbaar bij sportverenigingen. Integratie van deze groep vereist een nog langere adem.

Tegen die achtergrond doen zich de volgende kansen voor die verderop uitgewerkt worden:

- continuïteit en verankering bij Meedoenverenigingen;
- verspreiding Meedoen door de huidige deelnemende bonden en gemeenten;
- uitrol Meedoenformule onder andere steden;
- uitrol Meedoenformule onder andere sportbonden;
- sterkere focus op integratie in de sport;
- vergroting van de maatschappelijke waarde van sport(verenigingen);
- Olympisch plan 2028.

Continuïteit en verankering

De (uiteindelijk meer dan) 500 deelnemende verenigingen hebben over het geheel genomen baat gehad bij de ondersteuning van de sportbonden en de extra aandacht van de elf gemeenten. Het is tijd voor verankering van de positieve ontwikkelingen bij deze verenigingen.

De verenigingen zullen de maatschappelijke uitdaging die zij zijn aangegaan moeten voortzetten om de verworvenheden te koesteren, maar ook om die te continueren. Opdat zij structureel sterk genoeg blijven om 'naar buiten' te blijven kijken, en in te spelen op de omgeving waarin zij gevestigd zijn. De allianties die zij hebben met het onderwijs, de buurt, de gemeente en de bond zullen daarom een duurzaam karakter moeten krijgen. Juist de lokale netwerken die zijn gegroeid zullen daarbij van vitaal belang zijn. Dit vereist maatwerk: de ene club zal sterk genoeg blijken om dit grotendeels op eigen kracht te trekken omdat zij over een verenigingsmanager of combinatiefunctionaris beschikken, voor de andere vereniging blijft een vorm van ondersteuning van buitenaf (gemeente of bond) nog noodzakelijk.

De huidige Meedoenclubs zullen hun beleid ook na 2010 moeten voortzetten. Een deel van deze clubs is geprofessionaliseerd en kan dit grotendeels zelf. Een aanzienlijk deel zal daarbij hulp behoeven. Meedoenbonden en gemeenten zullen daarover per vereniging afspraken moeten maken.

Verspreiding Meedoen door de huidige deelnemende bonden en gemeenten
Duidelijk is dat de bonden en gemeenten met de financiering die beschikbaar is gesteld een organisatie en infrastructuur hebben opgebouwd die meerwaarde geeft. Bij de ene bond (en vereniging) is die meerwaarde groter dan bij de andere. Voor de gemeenten geldt hetzelfde. In alle gemeenten is bij de verenigingen de sportdeelname onder de jeugd gegroeid bij de Meedoenverenigingen. Gemeenten en bonden kunnen elk de opgedane kennis en ervaring verspreiden onder hun eigen achterban, gedeeltelijk samen (in de elf gemeenten bij andere clubs), gedeeltelijk met andere gemeenten (bonden) en gedeeltelijk met andere bonden (gemeenten). Bonden doen dit op beperkte schaal al. De KNVB doet dit al vanaf de start (in een aantal andere gemeenten), meer recent zijn de KNZB en NBB hiermee aan de slag gegaan. De KNGU heeft meer verenigingen opgenomen in het project dan men op grond van het subsidiebedrag mag verwachten. De huidige bonden en gemeenten staan positief tegenover verdere verspreiding. De beperking die hierbij optreedt betreft uiteraard financiering, omdat verenigingsondersteuning en schoolsportactiviteiten extra menskracht met zich meebrengen.

Zowel de Meedoenbonden als de -gemeenten hebben kennis en ervaring opgedaan met integratie in de georganiseerde sport. Deze kennis en ervaring is aanwezig op de bondsbureaus, bij de bondsdistricten, de verenigingsondersteuners van de bonden, de gemeentelijke afdelingen sport, maar ook bij de lokale sportservicebureaus, gemeentelijke verenigingsconsulenten en sportstimuleringsconsulenten. Het is niet alleen zaak deze verworvenheden te koesteren, maar ook te verspreiden, onder nog meer verenigingen in deze gemeenten én daarbuiten.

Verspreiding Meedoenformule onder andere steden

De Meedoenformule is een formule die vrij eenvoudig toepasbaar is in andere steden. De huidige Meedoenbonden gaan samenwerkingsrelaties aan met andere gemeenten waar dezelfde problematiek zich manifesteert. Dit geldt voor de (circa) G31-gemeenten (bijvoorbeeld Den Bosch, Gouda, Groningen) en voor de suburbane gemeenten die grenzen aan de grote steden (Barendrecht, Purmerend). Deze gemeenten moeten zich committeren aan de Meedoendoelstellingen en bereid zijn tot de gewenste samenwerking met de sportbonden. Ditzelfde geldt voor de te selecteren verenigingen. De signalen hiervoor zijn positief. Bij navraag daarover zijn Almere, Gouda en Ede bijvoorbeeld bereid zich hiervoor in te spannen.

Meedoen biedt kansen aan verenigingen die de bevolkingssamenstelling in hun wijk in de afgelopen jaren hebben zien veranderen. Die verenigingen zijn vooral te vinden in de G31-gemeenten en in de randgemeenten van grote steden.

Verspreiding Meedoenformule onder andere sportbonden

Voor sportbonden geldt dat zij de ambitie moeten hebben om maatschappelijk actief te zijn om een volwaardige rol zoals in Meedoen te kunnen spelen. Bovendien moet het gaan om takken van sport die kansrijk zijn in het bereiken en binden van allochtonen. En tot slot moeten bondsbureau en districten beschikken over voldoende capaciteit en kunde om Meedoen kwalitatief goed in te vullen. Buiten de huidige Meedoenbonden zijn de mogelijkheden hiervoor op het eerste gezicht niet heel groot. De KNLTB heeft geen uitgesproken ambitie die zich specifiek richt op integratie. De NeVoBo spreekt die ambitie wel uit, evenals de hockeybond, die inmiddels enkele pilotprojecten is gestart met maatschappelijk betrokken verenigingen.

Bij een uitrol onder bonden is het belangrijk dat gebruik wordt gemaakt van de ervaring die de huidige Meedoenbonden hebben opgedaan. De samenwerking tussen de bonden dient daartoe versterkt te worden. Integratie is immers een sporttakoverstijgende opgave.

Lichtend voorbeeld hierbij is de projectorganisatie van de KNKF die de krachten bundelt van de krachtsportbond met de bonden voor onder andere karate, taekwondo en boksen, maar ook verenigingen of stichtingen begeleidt die niet zijn aangesloten bij een landelijk erkende bond (kickboxen, thaiboxen). Met onder andere het 'fight right' keurmerk' probeert de KNKF een kwaliteitsordening in de achterban van vechtsportclubs, sportscholen en fitnesscentra aan te brengen. De bundeling van bonden die de KNKF projectorganisatie vertegenwoordigt in Meedoen, is een strategie die goed toepasbaar is bij andere middelgrote en kleine bonden voor wie elk afzonderlijk een projectorganisatie niet haalbaar is.

Bij het verder verspreiden van Meedoen is kennis delen en samenwerken van belang. Bonden kunnen ervoor kiezen een gezamenlijke projectorganisatie op te richten, zoals de KNKF dat heeft gedaan voor een aantal vechten krachtsportbonden. NISB kan ook een coördinerende rol spelen bij kennisontwikkeling en -deling, zoals zij dat gedurende Meedoen heeft gedaan.

Sterkere focus op integratie in de sport

Meedoen kan aan waarde winnen door sterker te focussen op integratieprocessen in de sport en een grotere betrokkenheid van allochtonen bij sport. Hiervoor is het nodig om vaker en in sterkere mate andere netwerken aan te boren, zoals migrantenorganisaties, vrouwennetwerken en allochtone sleutelfiguren in de wijken.

Allochtonen zijn sterk ondervertegenwoordigd in het vrijwillig kader van sportverenigingen, zowel bestuurlijk, sporttechnisch als ondersteunend. Integratie kan een impuls krijgen als sportverenigingen zich actief openstellen voor allochtone vrijwilligers, sportprofessionals, stagiairs en ouders. Ook sportopleidingen (MBO, SB en ALO's) en bondsopleidingen kunnen hieraan bijdragen door meer aandacht te besteden aan integratieprocessen. Bovendien zouden meer allochtone jongeren gestimuleerd kunnen worden deze opleidingen te volgen.

Maatschappelijke stages bieden de mogelijkheid allochtone scholieren ervaring te laten opdoen als vrijwilliger bij de (hun) sportvereniging, waardoor de drempel lager wordt om later vrijwilligerswerk te verrichten. Naarmate meer allochtonen als professional of vrijwilliger betrokken zijn bij de sportvereniging, zal de aantrekkingskracht van de vereniging op allochtone jeugd groter zijn.

Meedoen heeft de afgelopen jaren vooral geleid tot meer participatie van allochtone en autochtone jeugd uit kwetsbare wijken in de georganiseerde sport. Integratie is veelzijdig en gaat ook verder. De georganiseerde sport wordt pas echt multicultureel als meer allochtonen toetreden tot bestuur, technisch kader en ondersteunend vrijwilligerswerk van verenigingen. Daarnaast biedt de sport hun ook beroepsmogelijkheden, die beter benut kunnen worden. De sportvereniging is hiervoor niet alleen een leerschool, maar ook een potentiële werkgever.

Vergroting van de maatschappelijke waarde van sport(verenigingen)

Integratie is één van de aspecten waar verenigingen mee te maken hebben als zij zich meer oriënteren op hun maatschappelijke omgeving. Dat aspect zal zich sterker aftekenen als de sportvereniging zichzelf gaat zien als 'buurthuis' voor de sport, waar iedereen zich thuis voelt en iedereen op zijn niveau en op zijn manier mee kan doen. En waar de waarde van sport voorop staat: met een aantrekkelijk en divers sportaanbod, kwalitatief goede leiding en mogelijkheden tot (talent)ontwikkeling. Maar waar ook faciliteiten zijn voor sportieve kinderopvang, gezonde voeding, huiswerkbegeleiding, stageplekken en ontmoeting. De sportclub als het sociale brandpunt in de wijk.

Deze visie veronderstelt actieve verenigingen die met elkaar samenwerken, en netwerken aangaan met scholen, opvangorganisaties, jeugd- en jongerenwerk, welzijnswerk, migrantenorganisaties en gezondheidszorg. Zowel bonden als gemeenten dienen hiervoor een visie te ontwikkelen, en de vermaatschappelijking van de sport organisatorisch vorm te geven. Dit kan niet zonder professionalisering van de sport door middel van ondersteuning en verenigingsmanagement. Zo zouden sportbuurtwerkers en gemeentelijke sportconsulenten gedetacheerd kunnen worden bij sportverenigingen, zodat hun waardevolle activiteiten uiteindelijk ook voortgezet worden in de georganiseerde sport. Dat is beter voor de jeugd, beter voor de club en beter voor de buurt. En dat komt daarmee de kwaliteit van de samenleving ten goede, doordat meer mensen actief deelnemen aan sport in verschillende rollen: als sporter, als professional of als vrijwilliger.

Juist in kwetsbare wijken kan de sportvereniging veel betekenen voor de bewoners. Uiteraard om te sporten en bewegen, maar daarnaast ook om elkaar te ontmoeten of om andere zaken 'te regelen' en organiseren, zoals kinderopvang, stage voor school, huiswerkbegeleiding, gezondheidszorg, een gezonde maaltijd of een buurtvergadering.

Olympisch Plan 2028

Het Olympisch Plan 2028 (OP 2028) maakt veel los in de sport, maar ook in de rest van Nederland. De ambities reiken verder dan de sport alleen. Nederland moet tot in zijn haarvaten klaar zijn voor de Spelen als zij zich ook daadwerkelijk kandidaat stelt. Dat vereist volgens het plan een investering in de volle breedte, van sociaal-maatschappelijk en sportief, tot infrastructuur, ruimte en architectuur.

De breedtesportambitie, sociaal-maatschappelijke ambitie en welzijnsambitie uit het OP 2028 zijn drie ambities die aan de kern van Meedoen raken. De Spelen zijn zelf ook gericht op internationale ontmoeting, meedoen en integratie. Als het internationaal georiënteerde en multicultureel samengestelde Nederland gastland is van de Spelen, zal het moeten laten zien dat deze kenmerken in de sport weerspiegeld worden. Iedereen moet dan meedoen. De breedtesport, de sportverenigingen voorop, moeten dat laten zien door de toegankelijkheid te optimaliseren. Meedoen kan op weg daarnaar toe een belangrijke bijdrage leveren, door de basis van de georganiseerde sport te versterken en daarmee de voorwaarden te scheppen dat iedereen mee kan doen.

Het kabinet heeft zich achter het Olympisch Plan 2028 geschaard en ziet daarin onder meer kansen om de sport ook maatschappelijk en organisatorisch te versterken. Onder andere door professionalisering én een hogere participatiegraad van sporters en vrijwilligers. Meedoen loopt hier inmiddels al op vooruit, en kan gezien worden als een eerste impuls voor het vergroten van de maatschappelijke waarden van sport die in het OP 2028 worden onderkend. Die impuls moet in de lijn van het plan worden verankerd, verspreid en verdiept.

4 Vervolgopties voor Meedoen: een advies

4.1 Contouren

Meedoen is het waard om de methode en opbrengsten te verankeren, verspreiden en verdiepen. Bij een advies over een vervolg op Meedoen, in wat voor vorm en met welke inhoud dan ook, moet dan ook onderscheid gemaakt worden tussen:

- verankering bij huidige partners;
- verspreiding bij andere bonden en gemeenten;
- verdieping: benutten van de maatschappelijke waarde (waaronder ook sportzorg).

In welke mate en hoe verankering, verspreiding en verdieping van Meedoen plaats zullen vinden, is van meerdere factoren afhankelijk. Een belangrijke factor naast de eigen verantwoordelijkheid en ambitie van de sportbonden, verenigingen en gemeenten, is de financiële investering hierin van de Rijksoverheid. Er is landelijk budget nodig om een programma te ontwikkelen en organiseren dat het gemeente- en bondsniveau overstijgt.

Beleidscontext

Uitgangspunt bij vervolgopties voor Meedoen is de huidige context van overheidsbeleid, met name van het integrale sportbeleid van zowel Rijk, provincie als gemeente.

Meedoen (allochtone) jeugd door sport vindt inmiddels na ruim drie jaar programmaontwikkeling plaats in een context waarbinnen vooral de laatste jaren veel is geïnvesteerd. Bij verankering, verspreiding en verdieping van Meedoen kan gebruik worden gemaakt van deze investeringen. Deels gebeurt dit al. In andere gevallen geldt ook dat deze investeringen nog moeten leiden tot meer (nieuwe) aanstellingen van functionarissen, meer (nieuwe) activiteiten, meer (nieuwe) toepassingen en meer (nieuwe) methodieken.

Het gaat hierbij vooral om:

- De impuls Brede Scholen sport en cultuur: het aanstellen en inzetten van combinatiefunctionarissen die werkzaam zijn binnen het onderwijs én de sport moet ertoe leiden dat scholen meer 'sportminded' en de jeugdafdelingen van sportverenigingen groter en sterker worden.
- De zogeheten 'Aboutalebgeden': dit zijn door het kabinet structureel beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening die vanaf 2011 oplopen tot 80 miljoen¹.
- Het Nederlandse Actieplan Sport en Bewegen (NASB): het NASB richt zich met name op weinig of niet-actieven en heeft tot doel om burgers op grote schaal tot een gezonde en actieve leefstijl te verleiden. Aangrijpingspunten hiervoor zijn de wijk, de school, de zorg, de sport en het werk. Gemeenten hebben een regierol. Partners zijn VWS, NOC*NSF, NISB, VSG en VNG.

Noot 1 In 2008 stelde het kabinet 80 miljoen extra beschikbaar om kinderen in arme gezinnen te laten deelnemen aan sport, cultuur en andere activiteiten. Gemeenten mogen zelf bepalen hoe zij dit doel willen bereiken, zolang het geld maar bij de kinderen terechtkomt.

- Maatschappelijke stages: vanaf 2011 moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs 72 uur stage lopen bij een maatschappelijke organisatie. De sportsector is hiervoor een aantrekkelijke plek. NISB streeft er met provinciale sportraden, bonden, gemeenten en vrijwilligerscentrales naar om 12.000 stageplekken te realiseren.
- Vogelaarwijken: tijdens de kabinetsperiode Balkenende IV investeren Rijksoverheid en woningcorporaties extra in de veertig 'krachtwijken'. De aanpak richt zich op fysieke, sociale en economische vraagstukken in deze wijken. Dertig van de veertig wijken zijn vertegenwoordigd in Meedoen.
- Lokaal sportstimuleringsbeleid en verenigingsondersteuning: gemeenten stellen middelen ter beschikking voor sportstimuleringsbeleid voor specifieke doelgroepen. Daar hebben de Breedtesportimpuls en BOS – impuls in belangrijke mate aan bijgedragen. Grote steden betrekken daar steeds vaker sportverenigingen bij², zoals ook in Meedoen merkbaar is. Vaak zijn dat ook de gemeenten die verenigingen actieve ondersteuning bieden door middel van verenigingsconsulenten, die bij gemeente, sportservicebureau of elders zijn aangesteld. Daarnaast zijn in met name de grote steden sportbuurtwerkers werkzaam die in de wijken sportactiviteiten organiseren of faciliteren voor doelgroepen.
- Lokaal (en provinciaal) beleid gericht op stedelijke vernieuwing, wijkaanpak, integratie en inburgering, vrijwilligerswerk, jeugd- en jongerenwerk, jeugdzorg en armoedebestrijding.

Deze opsomming maakt duidelijk dat Meedoen gepositioneerd is in het verlengde van een traditie (BSI, BOS, wijkaanpak, lokaal sportstimuleringsbeleid en verenigingsondersteuning) én binnen een huidige beleidscontext met nieuwe programma's, fondsen en functionarissen, die zich voor een deel ook lokaal op verenigingen en de jeugd in of bij kwetsbare wijken van grote steden richten. Verankering van Meedoen krijgt voor een aanzienlijk deel gestalte via deze regelingen en programma's. De lokale regierol van gemeenten in Meedoen kan vrijwel geheel voortgezet worden via lokaal sportstimuleringsbeleid, de wijkaanpak en het lokaal jeugdbeleid.

Samenwerking tussen bond, gemeente en vereniging

Voor de sportbonden en de betrokken verenigingen ligt dat anders. Het Meedoenbudget is hier grotendeels aangewend voor lokale ondersteuning en activiteiten (uitvoeringsgeld). Voor een deel kan verankering plaatsvinden door middel van combinatiefunctionarissen, schoolactieve sportverenigingen en NASB. Voor een groot deel is echter meer nodig: de 'Meedoenvlag' (zowel sporttakoverstijgend als sporttakspecifiek) is programmegebonden. Elke bond heeft een projectorganisatie opgezet met Meedoenfinanciering. Er zullen middelen nodig zijn voor de bonden om hun programmastructuur voort te zetten.

Bonden en gemeenten anticiperen overigens al op de periode na 2010 en beraden zich op een strategie om Meedoen zo goed mogelijk te borgen. De sportbonden hebben producten en programma's ontwikkeld en willen deze verankeren in de organisatie en verder verspreiden. Voor de uitvoering hiervan is geld nodig om kader, consulenten en activiteiten te bekostigen.

Noot 2 Zo gaat NOC*NSF met ingang van 2009 in samenwerking met een aantal sportbonden de samenwerking tussen sportclubs en scholen intensiveren en versterken. Van sportverenigingen wordt verwacht dat zij 'schoolactief' worden door middel van de inzet van professioneel kader.

Meedoen is onderdeel van het bondsbeleid geworden. Gemeenten willen de samenwerking met de bonden voortzetten (net als andersom). Dat kan ook na 2010 door contact vanuit de beleidsafdeling Sport. Gemeentelijke sportprojecten bij zelforganisaties van allochtonen of in de wijken buiten verenigingsverband staan vanaf 2009 onder druk door het beëindigen van de subsidie uit het grote stedenbudget. Dat geldt ook voor de gemeentelijke uitvoeringstaken van Meedoen bij sportverenigingen die hieruit gefinancierd zijn.

4.2 Verankering

Voortzetting

De (tussentijdse) opbrengsten van Meedoen legitimeren in ieder geval een voortzetting van de krachtige en goed werkbare Meedoenformule. Bonden en gemeenten zijn het erover eens dat die verankerd moet worden. De kennis, ervaring, lokale netwerken en methodieken krijgen daarmee een structurele basis. Maatwerk moet nog meer dan nu het geval is aandacht krijgen door verenigingen te selecteren volgens vaste criteria (vitaliteit, draagvlak, kwaliteit, groeiperspectief en netwerk mogelijkheden).

Daarbij moet ook uitgegaan worden van een flexibel vast te stellen duur van de ondersteuning en begeleiding op basis van behaalde resultaten en toekomstperspectief. Daar zijn zowel bond als gemeente bij betrokken. Bonden en gemeenten zijn niet per definitie 'tot elkaar veroordeeld'. Zij dienen elkaar juist kritisch te beoordelen op basis van toe te voegen kwaliteit aan de verenigingen die zij wensen te ondersteunen. De ene gemeente kan bovendien wel eens andere takken van sport willen ondersteunen dan de andere gemeente.

Verankering: hoe?

De verankering dient in de eerste plaats betrekking te hebben op het sportaanbod van verenigingen in het kader van (naschoolse) schoolsport en bewegingsonderwijs. De combinatiefunctionarissen kunnen daarin een prominente rol spelen. Het verdient dan ook aanbeveling dat combinatiefunctionarissen ingezet worden en blijven bij Meedoenverenigingen. Daarnaast zou het goed zijn combinatiefunctionarissen (bij) te scholen ten aanzien van interculturalisering.

In de tweede plaats moet een verankering plaatsvinden op het gebied van professioneel verenigingsmanagement of duurzame verenigingsondersteuning bij de huidige Meedoenverenigingen die perspectief hebben om uit te groeien naar structureel maatschappelijk betrokken verenigingen. Een verenigingsmanager kan ook parttime worden aangesteld of meerdere samenwerkende verenigingen bedienen. Het geeft echter geen pas om structureel externe ondersteuning te blijven geven aan elke afzonderlijke Meedoenvereniging. De sportbonden zijn met de gemeenten verantwoordelijk om te beoordelen welke verenigingen in aanmerking komen voor een meer structurele vorm van professionalisering. Doel daarbij is het versterken van de verenigingsorganisatie, zodat deze een maatschappelijk actieve rol kan spelen in de wijk en de stad.

In de opleidingen van bonden, maar ook in MBO- en HBO-opleidingen voor sport en bewegen, moeten 'sport en integratie' en interculturalisering onderdeel van de competenties en vakbekwaamheidseisen worden van deelnemers en studenten. Ook dat is verankering.

Flexibiliteit

Om dit te bereiken moet de inzet van middelen (medewerkers, projecten, geld) afgewogen plaatsvinden. Hierbij past geen vast bedrag per club per jaar.

Bonden en gemeenten maken hier intern, met elkaar, en met de verenigingen afspraken over, waarbij behaald resultaat (ledengroei, kwaliteit verenigingsorganisatie) en doel en visie leidend zijn. Een wijkgerichte benadering heeft hierbij de voorkeur. Zo kan de ene vereniging of tak van sport (bond) het accent meer leggen op de kwaliteit van kader, en de andere meer op samenwerking met schoolsport- of buurtprojecten.

Evaluatie

Overigens dienen de huidige deelnemende bonden en gemeenten ook eerst zelf beoordeeld te worden op ledengroei (uit de doelgroepen) van Meedoenverenigingen en kwaliteit van de dienstverlening (PR, ondersteuning, sportstimulering, opleidingen, kennisuitwisseling, samenwerking). Zodat de verdeling van middelen ook recht doet aan de waarde die elk van de partijen heeft toegevoegd.

Netwerk lokaal verankeren

Voortzetting van Meedoenactiviteiten bij de huidige (selectie van) 500 verenigingen is daarmee op den duur een verantwoordelijkheid van de bonden, verenigingen zelf en gemeenten. Daarbij kan in belangrijke mate gebruik worden gemaakt van opgebouwde netwerken en expertise, die wel onderhoud vereisen. Lokaal sportstimuleringsbeleid (sportbuurtwerk, school en sport), combinatiefunctionarissen, maatschappelijke stages, minimaregelingen, NASB en verenigingsondersteuners van bonden en gemeenten kunnen hieraan invulling geven. Een passende regietaak van zowel gemeenten als bonden is hierbij noodzakelijk voor de afstemming tussen deze programma's en projecten.

Financiering

Voor deze verankeringsoperatie is tijdelijke 'overbruggingsfinanciering' nodig voor de sportbonden, waarmee met name de projectorganisatie van de bonden die resultaat hebben laten zien en de verenigingen die een toekomst in de wijken hebben hun professionaliteit kunnen voortzetten.

Een financieringsmodel om de verankering gestalte te geven kan zijn dat de gemeente 'inkoopt' bij de bonden en – daarmee – bij de verenigingen.

Strategie

De uitwerking van deze verankeringsoperatie is bij voorkeur ingebed in de wijkaanpak van de G18. Meedoen is daarin onderdeel van een bredere aanpak van de (kracht)wijken om de sociale cohesie van deze wijken te versterken. Sport in verenigingsverband is een middel tot ontmoeting, integratie, en versterking van het maatschappelijk middenveld in de wijken. Het pedagogisch klimaat van de verenigingen in en rond deze wijken krijgt extra aandacht.

4.3 Verspreiding

Een korte en beperkte verkenning laat zien dat de belangstelling voor Meedoen bij gemeenten zeer zeker aanwezig is. Het gaat daarbij om gemeenten die de achterliggende problematiek (achterstandswijken, positie verenigingen, inactieve jeugd) herkennen en daarin willen investeren.

Ook enkele bonden hebben interesse getoond.

Aan een uitrol van Meedoen dienen criteria te worden verbonden:

- Er moet sprake zijn van achterstand in sportdeelname.
- Er moet draagvlak zijn voor integratie in de georganiseerde sport bij de vereniging, bond en gemeente.
- Er moet sprake zijn van een wil tot samenwerking tussen deze partijen.
- De verenigingen moeten sterk en enthousiast zijn.

De huidige Meedoenbonden en -gemeenten kunnen in principe na 2010 een doorstart maken, voormits de financiële middelen dit toelaten. Gemeenten hebben aangegeven dat zij een regierol kunnen blijven spelen in de periode na 2010. Voor een makelaarsrol (sportstimulering, koppelen van clubs aan scholen) hebben zij capaciteit en programma's beschikbaar. Samenwerking met de bonden willen zij voortzetten. Bonden hebben voor een uitrol uitvoeringsbudget nodig omdat medewerkers betaald moeten worden.

Bonden kunnen de formule 'verkopen' aan andere gemeenten.

Huidige Meedoengemeenten kunnen de formule implementeren voor andere takken van sport bij hun verenigingen, maar daarvoor is meer nodig. Eerst zullen de betreffende bonden een Meedoenbeleid moeten ontwikkelen, zoals de huidige bonden dat eerder hebben gedaan. Hiervoor is aanlooptijd nodig. Er is sowieso aanlooptijd nodig bij verenigingen die deel willen nemen in het programma.

Onderzoek

Bij een uitrol van Meedoen is het aan te bevelen een inventariserend onderzoek te doen naar draagvlak en draagkracht voor Meedoen bij bonden, gemeenten en verenigingen. Speciale aandacht moet daarbij uitgaan naar de G18 en eventueel de randgemeenten van grote steden.

Kennisuitwisseling

Bij de implementatie van de uitrol kan gebruik worden gemaakt van de opgedane kennis en ervaring van de huidige bonden, NISB en gemeenten. Het verdient aanbeveling om kennisuitwisseling goed te organiseren zodat de nieuwe deelnemers (bonden, gemeenten, verenigingen) van elkaar kunnen leren en een kortere opstarttijd nodig hebben dan de huidige.

Financiering

Voor een uitrol met ambitie is landelijke financiering nodig. Met deze financiering is het mogelijk om:

- Andere gemeenten open te stellen voor Meedoen.
- Andere bonden een meedoenaanpak met eigen signatuur te laten ontwikkelen en uitvoeren.
- Huidige meedoenbonden en -gemeenten aan te zetten tot verspreiding en implementatie van hun ontwikkelde methodieken.

Hierdoor kan de formule bond-gemeente-vereniging zich op meer plekken in het land, in meer wijken en bij meer (takken van sport) verenigingen gaan ontwikkelen.

Ook bij een uitrol geldt weer dat voor een deel gebruik kan worden gemaakt van bestaand regelingen en programma's, zoals het lokale sportbeleid en de landelijke impulsen. Gemeentelijke afdelingen sport dienen deze mogelijkheden te verkennen en benutten.

Voor het betrekken van nieuwe verenigingen is ondersteuning en activiteitengeld noodzakelijk.

4.4 Verdieping

Maatschappelijke waarde van sport

Integratie in en door sport is een sterke troef van de georganiseerde sport. Het is belangrijk deze maatschappelijke waarde te blijven uitdragen, en tegelijkertijd te beseffen dat deze verantwoordelijke rol niet vanzelfsprekend is en evenmin eenvoudig tot succesverhalen leidt. De structuur is nog broos en moet verder worden geprofessionaliseerd. Dit legitimeert ook een financiële investering vanuit de overheid (Rijk en gemeenten) omdat de georganiseerde sport nog niet is waar die kan zijn. Integratie kost tijd en inspanningen.

Het mooie is dat een focus op integratie binnen een aantal takken van sport (de Meedoenbonden) in ieder geval leidt tot meer menging bij de verenigingen. Meer allochtonen en autochtonen doen aan verenigingssport met alle positieve waarden die hieraan verbonden zijn. Deze dynamiek moeten we niet alleen continueren, maar ook intensiveren. Er kan maatschappelijke meerwaarde gegenereerd worden door het verbinden van sport aan andere voorzieningen en programma's: kinderopvang, sportkennismakingslessen, ouderparticipatie, taallessen, bestrijding jeugdwerkloosheid/ stages, inburgering, huiswerkbegeleiding en schooluitval, normen en waarden, bestrijding overlast, ontmoeting en (gezondheids)zorg. De vereniging als buurthuis voor de sport, met alle mogelijkheden die hieraan verbonden kunnen worden.

Oog voor verschillen

Niet alle sportverenigingen zijn hiervoor in de wieg gelegd. Sterker nog, alleen de grote, sterke clubs kunnen een dergelijke ambitie aangaan. Maar ook kleinere verenigingen kunnen door samenwerking met andere partijen in de wijk wellicht enkele van genoemde functies uitvoeren en daarmee waarde toevoegen aan hun club. De kern daarvan moet blijven: betrekken van achterstandsgroepen, wijkgericht werken en versterken van sportverenigingen.

Sportbonden en gemeenten zouden deze handschoen moeten oppakken. Om te laten zien dat de sport middenin de maatschappij staat en vitaal is. Om aan te geven dat daar de toekomst van de georganiseerde sport ligt. En om te laten zien dat overheidsbijdragen aan de sport een groot maatschappelijk rendement opleveren. De georganiseerde sport kan dat. En zal daarvoor de relatie met gemeenten, de grote steden voorop, verder moeten uitbouwen.

4.5 Sportzorg

De vijftig sportzorgtrajecten vormen een verhaal apart, en verdienen daarom ook specifieke aandacht. Bij de sportzorgtrajecten spelen de sportbonden, vijftig Meedoenverenigingen en de jeugdzorgaanbieders een centrale rol. Met uitzondering van de gemeente Amsterdam, die een belangrijke positie heeft in de stadsregio, is de rol van de Meedoengemeenten hierin beperkt omdat de jeugdzorgaanbieders gefinancierd worden door de provincies.

De sportzorgtrajecten zijn experimenteel opgezet. Monitoring en evaluatie moeten uitwijzen welke resultaten geboekt worden en welke methodieken goed blijken te werken. Doel van de trajecten is het kwalitatief verbeteren van de jeugdzorg door de inzet van de georganiseerde sport zodat gedrag en competenties van de jeugd positief beïnvloed worden.

Bonden, verenigingen en gemeenten zijn positief gestemd over de sportzorgtrajecten. Er is draagvlak voor verankering en verspreiding van de methodieken die nog volop in ontwikkeling zijn.

Voor sportzorg zijn de volgende stappen aan te bevelen:

- Kwalitatief goed ontwikkelde en overdraagbare sportzorgmethodieken volgens 'evidence based' principes, waarin onderscheid is tussen een kernmethodiek en een aantal daarvan afgeleide varianten (zoals weerbaarheid).
- Verankering van sportzorg bij de huidige deelnemende bonden, verenigingen en jeugdzorgaanbieders.

- Draagvlakverkenning bij sportbonden, sportverenigingen, jeugdzorgaanbieders, ouders van kinderen in de jeugdzorg, provincies en gemeenten.
- Draagvlak ontwikkelen voor sportzorg bij bestuur en management van sportbonden en jeugdzorgaanbieders.
- Professionalisering van de sportzorgmethodiek door middel van competentie management: ontwikkeling competentieprofielen, certificering, opleiding en training, zowel in de sportsector als in de jeugdzorg.
- Visieontwikkeling op de rol van de sport in de ontwikkeling van het kind in de jeugdzorg, opdat sport een optimale plek heeft in het zorgcontinuüm waardoor een zo positief mogelijke gedragsverandering kan plaatsvinden.
- Blijvende aandacht voor innovatie in de sportzorgtrajecten met focus op kwaliteit van het sportaanbod in het jeugdzorgtraject.
- Draagvlakverkenning binnen de gehele jeugdzorgsector.

Deze punten dienen nader uitgewerkt te worden in een plan van aanpak voor 2011-2015 dat het experimenteerstadium voorbij is. MO-groep zal daarvoor penvoerder moeten zijn.

4.6 Vervolgstappen

Programmateam

Een op korte termijn te formeren programmateam zal een voorstel moeten doen voor een programma 'Verankering sportwaarden' (werktitel) 2011-2014. Dit programmateam zal een verdeling moeten maken van rijksmiddelen over de drie (en inclusief sportzorg vier) aandachtsgebieden:

- verankering Meedoenverenigingen;
- uitrol bonden en gemeenten;
- versterking maatschappelijke waarde.

In dit voorstel moet ook duidelijk zijn welke investeringen van de bonden en gemeenten zelf worden verwacht. Eveneens staat daarin beschreven van welke regelingen gebruik wordt gemaakt: afstemming met landelijke impulsen en programma's, én inbedding in het lokale sportbeleid.

In het voorstel zal ook duidelijk moeten zijn in welke landelijke beleidscontext een vervolgimpuls ingebed moet worden. Het verdient aanbeveling aansluiting te vinden bij de wijkaanpak (krachtwijken) in de G18. Daarnaast zou de relatie tussen Meedoen en het lokale jeugdbeleid versterkt kunnen worden. Het gaat naast meedoen immers ook om preventief jeugdbeleid: het voorkomen dat kwetsbare groepen jongeren in de krachtwijken in een neerwaartse spiraal terecht komen.

Inventarisatie

Een inventarisatie onder gemeenten en bonden moet uitwijzen wat de precieze reikwijdte (in takken van sport en verspreidingsgebieden) zal worden van een nieuwe programma. Deze inventarisatie zal ook duidelijkheid moeten geven over de te realiseren maatschappelijke (meer)waarde die verenigingen samen met de bonden en gemeenten kunnen genereren. Financiering zal vervolgens moeten worden afgestemd op reikwijdte (verspreiding) en diepgang (meerwaarde).

5 Scenario's

5.1 Meedoen na 2010?

De reikwijdte en impact van Meedoen na 2010 zijn afhankelijk van:

- verankering van de opbrengsten van Meedoen via bestaande regelingen en vigerend sportbeleid, zoals landelijk en lokaal sportbeleid en het Olympisch Plan 2028;
- beschikbare financiële middelen vanaf 2010, zowel vanuit de directie Sport van VWS als vanuit andere directies en departementen (sport als middel).

Meedoen 2006-2010 is volledig gefinancierd uit bijdragen van de Rijksoverheid. Het leeuwendeel hiervan is terecht gekomen bij de geselecteerde sportbonden en hun verenigingen, een beperkt deel is via het Grote stedenbeleid uitgekeerd aan de elf gemeenten die daarmee hun sportstimulerings- en verenigingsbeleid hebben versterkt.

Om de vraag te beantwoorden hoe Meedoen na 2010 zo optimaal mogelijk kan worden gecontinueerd, schetsen wij vier scenario's waarbij de financiële bijdrage van de rijksoverheid over een periode van vier jaar respectievelijk 'nihil', 'beperkt', 'vergelijkbaar met Meedoen', en 'groter dan Meedoen'.

In alle scenario's gaan wij uit van de huidige Meedoenformule om te investeren in de georganiseerde sport, bij sportverenigingen en sportscholen in en rond kwetsbare wijken, waar relatief veel kinderen en jongeren wonen die inactief zijn, en waar sport ook een middel is om maatschappelijke achterstanden weg te werken.

Bonden, gemeenten én verenigingen spelen hierin een complementaire rol. Landelijke kennisinstituten zoals NISB (sport en bewegen, maatschappelijke betekenis) en MO-groep (sportzorg) zijn de meest aangewezen organisaties om voortzetting en verspreiding te begeleiden en coördineren. Kennisdeling en -uitwisseling zijn juist in de tweede fase (september 2011-september 2015) van kwaliteitsverbetering en verspreiding van eminent belang. De landelijke kennisinstituten zullen hiertoe:

- Bijeenkomsten organiseren met de bonden en gemeenten.
- Een rol spelen als wegbereider en makelaar om spin off en verspreiding te bewerkstelligen.
- Kennis te verzamelen, bundelen, bewerken en verspreiden.
- Het projectmanagement te voeren over de tweede fase van Meedoen.

Aan voortzetting van een Rijksbijdrage aan meedoen in welke omvang dan ook, kunnen voorwaarden voor co-financiering en personele inzet van bonden, gemeenten en verenigingen worden verbonden. Dat is aan te bevelen, omdat het commitment en de verantwoordelijkheid daardoor nog groter zullen zijn.

De financiering van een vervolg moet aansluiten bij de maatschappelijke impact van Meedoen. Die sluit het beste aan bij de wijkaanpak (krachtwijken, G18) en bij het preventief jeugdbeleid en de jeugdzorg.

Dit zijn ook thema's die aan de orde komen in het Olympisch Plan 2028: de maatschappelijke waarde van sport (sport als bindmiddel, pedagogische waarde) en het versterken van de Nederlandse sportinfrastructuur (sterke verenigingen, sportactieve gemeenten).

5.2 Scenario 'Geen rijksbijdrage'

Kwetsbare verankering

Zonder een rijksbijdrage verdwijnt de landelijke 'meedoenvlag': het programma is daarmee formeel beëindigd. Subsidies voor de participatieprojecten bij 500 sportverenigingen en de sportzorgtrajecten bij 50 verenigingen worden niet gecontinueerd. Sportbonden ontvangen geen specifieke projectsubsidie voor de landelijke faciliteiten (De 'meedoenvlag' van de bonden, projectleider, projectontwerp, communicatie-uitingen, verenigingsondersteuning, innovatie sportaanbod, PR, helpdesk etc.) en de lokale subsidies aan verenigingen. Gemeenten hebben niet langer de beschikking over extra middelen voor lokale projectleiders, verenigingsondersteuners, schoolsportactiviteiten, financiering verenigingstrainers en ander kader voor Meedoenactiviteiten, en versterking van lokale samenwerking. Landelijke, 'gebundelde' expertise wordt niet gecontinueerd bij NISB en MO-groep. Actieve kennisuitwisseling tussen betrokken partijen is niet langer geborgd.

Het is duidelijk dat de Meedoenopgave hiermee volledig in handen ligt van de organisaties die hiermee ervaring hebben opgedaan, maar die nu niet langer over de middelen beschikken om dit voort te zetten. Meedoen is dan een kwestie van goede wil geworden, maar dan zonder doorzettingskracht. Verenigingen zullen nog even hun zegeningen tellen, maar op termijn, waarschijnlijk al eind 2011, afhaken. Zij zullen niet langer actief meedoen omdat zij geen vergoedingen voor technisch en organisatorisch kader, activiteitenkosten en verenigingsondersteuning meer ontvangen. Uiteraard zijn de kennis en kunde die het verenigingskader heeft verworven waardevol. Die zal met alle goede bedoelingen worden gekoesterd, maar is na verloop van tijd wel uitgewerkt; vrijwilligers komen en gaan, en professionals kunnen niet langer bekostigd worden. Om kennis en kunde te verzilveren is een 'hands on'-impuls nodig, en juist die is in dit scenario beëindigd. Het meeste Meedoenwerk is immers uitvoeringsgericht.

Met het ontbreken van een rijksbijdrage ligt de bal in feite volledig bij gemeenten en bonden die met eigen middelen de Meedoenformule zouden kunnen voortzetten, maar is dat realistisch? Zijn gemeenten en bonden in staat en bereid om Meedoen met hun eigen middelen (medewerkers, financiële middelen) te continueren? Dit zal van gemeente tot gemeente en van bond tot bond op detailniveau wellicht wat van elkaar afwijken, maar in de grote lijn zal juist het beeld duidelijk zijn: de majeure rol van sportverenigingen bij sportstimulering op scholen en in wijken zal lang niet zo indrukwekkend zijn als ten tijde van Meedoen.

Clubs met een verenigingsmanager (dat is een handvol) of een combinatiefunctionaris (dat zijn er al meer) *kunnen* de Meedoenlijn *gedeeltelijk* blijven volgen. *Kunnen*, omdat de Meedoenopgave niet dezelfde opgave is die zij als combinatiefunctionaris hebben. Het hangt dus van hun eigen invulling af. *Gedeeltelijk*, omdat hun takenpakket breder is dan de Meedoenopgave.

Verenigingen die niet structureel beschikken over professioneel (betaald) kader voor Meedoen, kunnen de ingezette koers alleen voortzetten door dit kader zelf te financieren. Dat zou alleen kunnen door een forse contributieverhogingen, die er toe kan leiden dat juist de doelgroep van Meedoen weer afhaakt.

In dit scenario is het maximaal haalbare het verankeren van Meedoen door middel van het benutten van structurele regelingen en programma's. Het hangt dan vooral af van de daadkracht die gemeenten aan de dag leggen om sportverenigingen en bonden te betrekken bij het lokale sportstimuleringsbeleid. Hiervoor is strakke regie noodzakelijk. Kansen liggen bij:

- Het opdragen van de Meedoenopgave aan de combinatiefunctionarissen.
- Het inzetten van gemeentelijke sportconsulenten en sportbuurtwerkers bij en voor sportverenigingen.
- Het toepassen van minimaregelingen in de georganiseerde sport.
- Het intensiveren van sportstimulering in krachtwijken.
- Het voortzetten van samenwerking met de sportbonden, onder de voorwaarde van (co-) financiering.
- Het benutten van subsidiemogelijkheden buiten de sportsector (krachtwijken, woningcorporaties, sociale zaken, Wmo).

5.3 Scenario 'Beperkte rijksbijdrage'

Sterk verankeren

Het scenario waarin het Rijk een bescheiden budget beschikbaar stelt om Meedoen te verankeren en voort te zetten, zou 'het smeeroliescenario' genoemd kunnen worden.

Het maximaal haalbare in dit scenario, dat uitstijgt boven het voorgaande scenario, is dat verankering van Meedoen bij de huidige partners gepaard gaat met het voortzetten van ondersteuning en activiteiten bij de sportverenigingen in de huidige groep gemeenten.

Met het budget kunnen ondersteuners, trainers en producten worden gefinancierd die anders niet gefinancierd worden: de smeerolie van het Meedoenprogramma. Daarnaast krijgen de sportbonden de mogelijkheid om de projectorganisatie op (minimale) sterkte te houden. De 'Meedoenvlag' kan in ieder geval blijven wapperen.

Aanvullend hierop kunnen gemeenten en bonden ervoor zorgen dat mogelijkheden die andere programma's en regelingen bieden, in Meedoen benut worden. Gemeenten, scholen en verenigingen kunnen combinatiefunctionarissen opdrachten meegeven die het Meedoenprogramma ten goede komen. Het lokale sportstimuleringsbeleid is erop ingericht om sportverenigingen aan scholen te koppelen, en minimaregelingen daarvoor aan te wenden. Sportbuurtwerkers zorgen ervoor dat kwetsbare wijken een sportaanbod hebben waar verenigingen in vertegenwoordigd zijn, met een dependance of een actief aanbod op scholen.

5.4 Scenario 'Vergelijkbare rijksbijdrage'

Verankeren en verspreiden

Aan een met de huidige rijksbijdrage vergelijkbare impuls kan co-financiering van participanten worden verbonden.

Bonden, gemeenten en verenigingen kunnen deze rijksbijdrage aanwenden voor:

- Het duurzaam verankeren van Meedoen bij de verenigingen die participeren in het Meedoenprogramma (de groep van ruim 500 clubs.
- Het op bescheiden schaal verspreiden en implementeren van de Meedoenformule bij andere sportverenigingen in de negen Meedoen takken van sport in de G18 en de randgemeenten van de grote steden waar sprake is van achterstand: ca. 300 nieuwe verenigingen.
- Het op bescheiden schaal ontwikkelen van Meedoen in andere takken van sport met andere sportbonden: drie bonden of drie groepen van (kleinere) samenwerkende bonden met elk een gebundelde projectorganisatie, bij ca. 200 verenigingen exclusief co-financiering.

Volgens het huidige goed werkende Meedoenprincipe maken bonden en gemeenten afspraken over de selectie van deelnemende verenigingen. Sportbonden zetten hun lopende Meedoen project voort en stellen dat zonedig bij. Gemeenten wenden hun financiële bijdrage aan om de lokale sportstimuleringsstructuur open te stellen voor Meedoenverenigingen en verenigingsondersteuning af te stemmen met de bonden.

Sportparticipatie van achterstandsgroepen uit kwetsbare wijken staat in dit scenario centraal door middel van verankering, implementatie en verspreiding en verbreding van het Meedoenpakket via andere takken van sport. In voortzetting van de sportzorgtrajecten is niet of nauwelijks voorzien. Bonden hebben de keuze om met de verenigingen te bepalen welk deel van de 'verankeringsbijdrage' aan sportzorgtrajecten wordt besteed.

Met dit scenario krijgt Meedoen de mogelijkheden om de verworvenheden voort te zetten en op beperkte schaal verder uit te breiden. Meer gemeenten en de verenigingen daarbinnen kunnen zodoende gebruik gaan maken van de dienstverlening van de negen sportbonden. Middelen zullen met name worden aangewend voor financiering van verenigingondersteuners, sporttechnisch kader, opleidingskosten, activiteitengelden, projectmanagement en communicatie. Er is veel minder geld nodig voor productontwikkeling – er is immers in de eerste fase veel ontwikkeld.

Het draagvlak voor verdere verspreiding en implementatie van Meedoen bij gemeenten en bonden is groot. Ook de maatschappelijke vraag – in de wijken van de steden – is manifest. Alle belanghebbenden "willen door".

5.5 Scenario 'Grotere rijksbijdrage'

Verankeren, verspreiden en verdiepen

Een grotere rijksbijdrage voor een periode van vier jaar kan verder worden opgehoogd wanneer co-financiering als randvoorwaarde in de subsidieovereenkomst is opgenomen. Met een dergelijke omvangrijke vervolgimpuls is het mogelijk om de maatschappelijke impact van Meedoen niet alleen te vergroten maar ook te verdiepen. Niet alleen kan invulling worden gegeven aan een grotere verspreiding en bredere implementatie, ook kan de maatschappelijke waarde van sportverenigingen in (achterstands)wijken beter worden benut.

Meedoen blijkt een goede en effectieve formule om juist de kinderen en jongeren uit kwetsbare wijken te bereiken. Verenigingen kunnen hier verder op inspelen door deze groepen en hun ouders nog meer bij de samenleving te betrekken door middel van stages, cursussen, werkervaringsplaatsen, vrijwilligerswerk, sociale en gezondheidkundige activiteiten en noem maar op: de club als brandpunt van sociale activiteit in de wijk.

Financiering is nadrukkelijk afkomstig van meerdere departementen die sport als middel zien om maatschappelijke doelen te bereiken:

- Bestrijding bewegingsarmoede en obesitas.
- Bestrijding jeugdwerkloosheid, meer stageplaatsen in de georganiseerde sport.
- Sociale activering van mensen met een uitkering: vrijwilligersimpuls, meer 'handen aan het bed' in de sport.
- Verbetering pedagogisch klimaat van sportverenigingen.
- Professionalisering van het sportaanbod bij verenigingen in en rond kwetsbare wijken: sport als volwaardige partner in het kader van preventief jeugdbeleid.

Deze grotere rijksbijdrage zal leiden tot:

- Het duurzaam verankeren van Meedoen bij de verenigingen die participeren in het Meedoenprogramma (de groep van ruim 500 clubs).
- Het op ruime schaal verspreiden en implementeren van de Meedoenformule bij andere sportverenigingen in de negen Meedoen takken van sport in de G18 en de randgemeenten van de grote steden waar sprake is van achterstand: ca. 600 nieuwe verenigingen.
- Het ontwikkelen van Meedoen in andere takken van sport met andere sportbonden: vijf bonden of vijf groepen van (kleinere) samenwerkende bonden met elk een gebundelde projectorganisatie, bij ca. 400 verenigingen.
- Het ontwikkelen en implementeren van methodieken, projecten en verenigingsondersteuning om de maatschappelijke meerwaarde van Meedoen bij de clubs te verbreden en verdiepen volgens het concept: de sportclub als het brandpunt van sociale activiteit in de wijk. De sportvereniging profileert zich in dit scenario ook als plek voor het vervullen van vrijwilligerswerk door iedereen, maatschappelijke stages, werkervaringsplaats en dergelijke (zie hiervoor). Bonden, gemeenten en landelijke kennisinstituten vullen elkaar hierbij aan, opdat verenigingen op maat kunnen worden bediend. In feite moeten hiervoor bestaande methodieken en projecten 'verenigingsvriendelijk' worden gemaakt voor ongeveer 250 maatschappelijk betrokken verenigingen. Hiermee kan ook verdere uitbreiding van sportzorgtrajecten (zij het op bescheiden schaal) worden gerealiseerd.

Dit scenario doet het meeste recht aan de tot nu toe gerealiseerde opbrengsten van Meedoen, de vraag en behoefte 'in het veld' bij gemeenten, bonden en verenigingen, en de maatschappelijke behoeften in de wijken, bij bewoners. Daarnaast sluit dit scenario één op één aan bij de kabinetsreactie op het Olympisch plan 2028, waarin participatie (meedoen) centraal staat. Niet alleen in de zin van deelname aan sport, maar vooral ook als aangrijpingspunt om betrokken te zijn bij de samenleving door mee te organiseren en mee te werken aan een land op Olympisch niveau.

Dit scenario biedt vooral ook een visie die bestaande regelingen en programma's voorzien van een ambitie waar naartoe gewerkt kan worden. Combinatiefunctionarissen, verenigingsondersteuners, schoolsportconsulenten, beweegmanagementteams, sportbuurtwerkers en verenigingskader bundelen hiermee hun krachten om de maatschappelijke waarde van de sportverenigingen in de grote steden te optimaliseren. Zij werken daardoor niet los van elkaar, maar met elkaar samen. Bonden en gemeenten slaan hiervoor de handen ineen, en initiëren en ondersteunen de lokale allianties. Partners uit de welzijns- en onderwijssector, maar ook de woningcorporaties, sluiten zich daarbij aan.

In feite is dit scenario gebaseerd op twee pijlers: de wijkaanpak (G18) en het preventief jeugdbeleid en de jeugdzorg waarin sport een belangrijk middel kan zijn. Juist in de kwetsbare wijken heeft de sportvereniging een grote maatschappelijke meerwaarde als bron van sociale cohesie en participatie. De jeugd in deze wijken kan in en door sport meedoen aan de samenleving en zich daarin ontplooien.

5.6 Twee alternatieve scenario's

Islamitische vrouwen en meiden

Een alternatief scenario is het volledig focussen op de doelgroep islamitische meisjes en vrouwen door middel van een groots opgezette activeringscampagne die een brug slaat tussen de georganiseerde sport en de deze doelgroep. Het is immers de groep islamitische meisjes die veruit de grootste achterstand heeft in (georganiseerde) sportdeelname. De Meedoenformule (bond/ gemeente/ vereniging of sportschool) kan toegepast worden om de organisatorische invulling te geven aan de campagne. Migrantenorganisaties en scholen spelen een rol om de brug te slaan met de meiden en hun ouders.

De campagne moet ervoor zorgen dat sportverenigingen meer bekendheid krijgen bij de doelgroep en dat deze verenigingen een laagdrempelig aanbod creëren. Sportverenigingen en sportscholen krijgen hierbij ondersteuning van de sportbonden én migrantenorganisaties (sleutelpersonen). Forum en NISB dienen bij de ontwikkeling van de campagne betrokken te worden.

Kwetsbare jeugdgroepen

Een ander alternatief scenario is om Meedoen in de periode na 2010 volledig toe te spitsen op kwetsbare jeugdgroepen in het kader van preventief jeugdbeleid en de jeugdzorg. Vinden in het huidige Meedoenprogramma de meeste activiteiten plaats in de context rond de school en de sportvereniging, in een vervolg kan het accent juist gelegd worden bij de relatie van de sportclub met het jeugd- en jongerenwerk, Centra voor Jeugd en Gezin, jeugdzorgaanbieders, en Jeugd en Veiligheid.

Dit vereist betrokkenheid van sterke verenigingen die hun nek willen uitsteken, met bonden die deze verantwoordelijkheid aan willen gaan. Dat moeten verenigingen zijn die sterk aan de (kracht)wijk verbonden willen zijn. Bovendien vereist dit trainers en jeugdleiders die de kennis en kunde hebben om met kinderen en jongeren om te gaan die in een kwetsbare positie verkeren. De nadruk hierbij moet liggen bij meedoen, preventie en vroegtijdige signalering van gedragsproblemen. Verenigingen bieden structuur en geven deze jeugd een omgeving waar zij vertrouwen genieten en zich welkom voelen. In dit programma werken sportbuurtwerkers, jongerenwerkers, zorgverleners, verenigingsondersteuners en migrantenwerkers nauw met elkaar samen. Pleintjes, Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds zijn plekken die in een dergelijk programma een rol spelen als vindplaats én broedplaats voor sport. Het is de kunst deze kinderen en jongeren naar de club te leiden en een plek te geven.

Daaromheen kunnen de verenigingen met de bond en instellingen in de wijk een pakket verzorgen waar de doelgroep aan kan deelnemen: sport, huiswerkbegeleiding, ontmoeting, stage en zorg.